

Σκέψεις πάνω στο Σχέδιο Νόμου για τους Αγροτικούς Συνεταιρισμούς.

Γενικά:

Η συνεταιριστικοποίηση των αγροτών μας φαίνεται ότι είναι τελικά ο μόνος δρόμος που οδηγεί: στη δημοκρατική οργάνωση των νοικοκυριών τους, στην ανάπτυξη αποδοτικών εκμεταλλεύσεων που χρησιμοποιούν στο μέγιστο τη σύγχρονη αγροτική τεχνολογία, στην αλλαγή των μοντέλων παραγωγής, διάθεσης, εμπορίας των αγροτικών προϊόντων και βάσει τις βάσεις για το σοσιαλιστικό με-

τασχηματισμό της αγροτικής οικονομίας.

Συνεταιριστικοποίηση όμως δε σημαίνει, με κανένα τρόπο, στεγνή οικονομική οργάνωση των αγροτών για την αντιμετώπιση συντεχνιακών αιτημάτων, αλλά μια ευρύτερη διαδικασία συμμετοχής των αγροτών με οικονομικό, κοινωνικό, μαζικό και ιδεολογικό χαρακτήρα.

Το Σχέδιο Νόμου για τους Αγροτικούς Συνεταιρισμούς που προτείνει το Υπουργείο Γεωργίας, παρά τον θετικό του χαρακτήρα και τα βήματα που σημειώνει σε σχέση με τον πολυταλαιπωρημένο και πολυσυζητημένο 921/79 της Ν.Δ., έχει πάρα πολλές ελλείψεις και αδυναμίες, τόσο στο στοιχείο της οικονο-

μικής οργάνωσης όσο και στην κοινωνική και ιδεολογική πλευρά των συνεταιρισμών.

Η εμμονή της Κυβέρνησης στην οικογενειακή αγροτική εκμετάλλευση, που στην Ελλάδα χαρακτηρίζεται από μικρό αγροτικό κλήρο (περίπου 40 στρέμματα μέσο όρο), και αυτός τις περισσότερες φορές πολυτεμαχισμένος, συγκρούεται τόσο με το σοσιαλιστικό όσο και με το καπιταλιστικό γίγνεσθαι των σύγχρονων κοινωνιών και μόνο στενοί κομματικοί και εκλογικοί λόγοι την δικαιολογούν.

Ο γράφων δε φαντάζεται ότι θα μπορούσαμε σήμερα να μιλάμε για κολεκτιβοποιημένες μορφές εκμετάλλευσης, αλλά για μια διαδικασία -και αυτή θα μπορούσε να διαφαίνεται στο πνεύμα του Σχεδίου Νόμου- συνειδητοποίησης από μέρους των αγροτών ότι η ατομική ιδιοκτησία της γης που διαθέτουν στις καπιταλιστικές συνθήκες έχει τυπικό και εικονικό χαρακτήρα. Μια διαδικασία που θα διαπαιδαγωγεί σε συλλογικές μορφές εκμετάλλευσης (από κοινού εκμετάλλευση της γης και αλληλοδοθήθεια για κοινή παραγωγή) επιδιώκοντας το εύρος κέρεινο που τους επιτρέπει να ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις της σύγχρονης τεχνολογίας και να τροφοδοτεί τους αγρότες με νέες μορφές κοινωνικών σχέσεων τόσο στην αγροτική παραγωγή όσο και στην οργάνωση της ζωής τους. Τέτοια μεγέθη -από πλευράς γης, κεφαλαίου, μεγέθους επιχείρησης- γεωργικών μονάδων που να μπορούν να σταθούν μέσα στην ευρωπαϊκή πραγματικότητα. Το 93% των αγροτικών εκμεταλλεύσεων σήμερα είναι μικρότερο από 100 στρέμματα, ενώ το 77% του συνόλου των αγροτικών εκμεταλλεύσεων είναι μικρότερο από 50 στρέμματα.

Σχέδιο Νόμου: Αδυναμίες, πολιτικοί καιροσκοπισμοί.

Στη σύνταξη του Σχ. Νόμου δεν έγινε προσπάθεια για τη συνεταιριστική ολοκλήρωση των αγροτικών εκμεταλλεύσεων, για τη μεταβολή των παραγωγικών σχέσεων, για ουσιαστικές, θεσμικές διαρθρωτικές αλλαγές με κριτήριο τόσο οικονομικά όσο και κοινωνικά, αλλά έγινε μια σοβαρή προσπάθεια οικονομίστικης και τεχνοκρατικής λύσης ή υπούλωσης των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι αγρότες, στα μέτρα που βολεύει την Κυβέρνηση. Και αυτές όμως οι προ-

τάσεις «κολλάνε» στα ίδια χρόνια προβλήματα του συνεταιριστικού κινήματος.

Αν και, όπως αναφέρθηκε παραπάνω, το νέο σχέδιο είναι αρκετά βελτιωμένο σε σχέση με τον προηγούμενο Νόμο, θα αναφερθούμε εδώ σε κύριες αδυναμίες και ατέλειες —που καθιστούν τον νόμο αναποτελεσματικό— βοηθώντας έτσι τη συζήτηση που γενικά διεξάγεται, με πρόσκληση του Υπουργού Γεωργίας, ελπίζοντας να συμβάλλουμε στην καλύτερη του. Έστω και η αποδοχή των προτάσεων αυτών δεν συνιστούν με κανένα τρόπο συνευθυνότητα μια και, όπως τονίστηκε, υπάρχει διαφωνία και με την όλη φιλοσοφία που διακατέχει τους εμπνευστές του Σχεδίου.

Και αυτό γιατί:

— Οι σχεδιαστές δεν μπόρεσαν ή δεν θέλησαν να εμπνευστούν μια φόρμουλα που να απαλλάξει τους αγροτικούς συνεταιρισμούς από τους αγροτοπατέρες. Έτσι με το άρθρο 9 αναρριχόνται στη συνεταιριστική ηγεσία άτομα τα οποία δεν ασχολούνται αποκλειστικά με την παραγωγή γεωργικών προϊόντων.

— Δραστηριότητες όπως «η άσκηση της αγροτικής πίστης» τοποθετούνται με την ίδια βαρύτητα όπως «η από κοινού καλλιέργεια και εκμετάλλευση γεωργικών εκτάσεων», χωρίς να τονίζεται ή πιο σωστά να κυριαρχείται ο Νόμος από τη ζωτική σημασία της δεύτερης αυτής δραστηριότητας, που είναι και το βασικό χαρακτηριστικό του παραγωγικού συνεταιρισμού, στον οποίο πρέπει να τείνουν οι συνεταιρισμοί, σαν την ανώτερη μορφή συνεταιριστικής οργάνωσης. Μια και η αγροτική πίστη παραμένει ένα βασικό πρόβλημα για τους Έλληνες αγρότες, είναι λυπηρό, αλλά η προοπτική διαγράφεται τέτοια: ότι δηλαδή οι συνεταιρισμοί θα συνεχίσουν να ασχολούνται με αυτή, κύρια, τη δραστηριότητα —του «αγώνα δρόμου» εξασφάλισης δανείων— μια και ούτε ο αναπτυξιακός νόμος 1262/82, για την παροχή κινήτρων επενδύσεων, βοηθά ιδιαίτερα τους συνεταιρισμούς, που αδυνατούν να καλύψουν το 10-15% της συνολικής δαπάνης, να κάνουν επενδύσεις. Αλλά ούτε και η επιδότηση των επενδύσεων; που συνήθως κυμαίνεται στο 30-40% φθάνει να βοηθήσει για καλύτερα αποτελέσματα.

— Δεν θεσμοθετείται η υποχρεωτική παράδοση της παραγωγής στη συγκέντρωση του Συνεταιρισμού για κοινή

διαχείριση, καλύτερη διαπραγμάτευση, και για την εξασφάλιση μεγαλύτερης δανειοληπτικής ικανότητας.

— Βασικότερα προβλήματα στα οποία έπρεπε να δίνονται λύσεις μέσα από τον Νόμο ανάγονται σε ρυθμίσεις με Προεδρικά Διατάγματα, των οποίων το περιεχόμενο δε θα τίθεται υπόψη των αγροτών.

— Οι δημοκρατικές διαδικασίες στην οργάνωση και λειτουργία των συνεταιρισμών δοκιμάζονται προκλητικά. Η απλή αναλογική κουτσουρεύεται στο όνομα κάποιων πολιτικών σκοπιμοτήτων και αποκλείει την εκπροσώπηση συνδυασμών που για ένα και μόνο ψήφο δεν έπιασαν το εκλογικό μέτρο ενώ παρέχει επί πλέον έδρα στον συνδυασμό που πέρασε το εκλογικό μέτρο κατά το 1/3 αυτού.

— Επιβάλλεται να έχουν δυνατότητα σύστασης Συνεταιρισμού και λιγότερα από 100 άτομα, σε αντίθεση με το τι προβλέπει το Σχέδιο στο άρθρο 5 παρ. 1. Η περίπτωση της παρ. 2 του ίδιου άρθρου πρέπει να επεκταθεί και σε άλλες Κοινότητες.

— Η ελάχιστη μερίδα συμμετοχής των 30.000 δραχμών μπορεί μεν να βοηθά στον σχηματισμό στοιχειώδους συνεταιριστικού κεφαλαίου, πρέπει όμως να θεωρηθεί υψηλή για μεγάλη κατηγορία αγροτών. Η δε 5ετής υποχρεωτική συμμετοχή στο συνεταιρισμό, που πολλές φορές μπορεί να προβλέπεται και μεγαλύτερη, αποθαρρύνει τους ηλικιωμένους αγρότες να συμμετάσχουν κατά τα τελευταία, πριν τη συνταξιοδότησή τους χρόνια. Επίσης πρέπει να παρέχονται αρκετές ευκολίες από τους συνεταιρισμούς και σε κείνους τους αγρότες που ναι μεν συμπλήρωσαν το όριο ηλικίας, αλλά συνεχίζουν να ασχολούνται με τη γεωργία.

Επισημάνθηκαν μερικές από τις αδυναμίες του Σχεδίου. Δεν είναι οι μόνες. Διαφαίνεται από το σχέδιο ότι η Κυβέρνηση θέλει να χειραγωγήσει και να κηδεμονεύσει το συνεταιριστικό κίνημα. Έτσι όμως δεν προχωράει η αλαγή· βαλτώνει, επαναλαμβάνονται οι σκοπιμότητες και τα λάθη της Δεξιάς. Το συνεταιριστικό κίνημα για να πάει μπροστά πρέπει να στηριχθεί στην αυτοδιοίκηση — αυτοέλεγχο και αυτοδιαχείριση. Και αυτές πρέπει να είναι οι αρχές που να διέπουν τον νέο Νόμο.

Αντώνης Αντωνόπουλος

20 Νοεμβρίου 1983

«Η αυταρχική εκπαίδευση και η αμφισβήτησή της».

(3ο εκπαιδευτικό συνέδριο της «Σύγχρονης Εκπαίδευσης»)

Από τις 19 ως τις 22 Σεπτεμβρίου πραγματοποιήθηκε το 3ο Εκπαιδευτικό Συνέδριο της Επιθεώρησης Εκπαιδευτικών Θεμάτων «Σύγχρονη Εκπαίδευση», με θέμα «Η αυταρχική εκπαίδευση και η αμφισβήτησή της».

Στόχος του συνεδρίου, όπως διατυπώθηκε από το περιοδικό, ήταν η «ανάπτυξη νέων πρωτοβουλιών, η προώθηση προτάσεων και η συμβολή στη διαμόρφωση μιας ολοκληρωμένης και σύγχρονης αντίληψης για την εκπαίδευση, συνδυασμένης άμεσα με το όραμα για μια πιο ανθρώπινη κοινωνία». Κατά τη διάρκεια του συνεδρίου έγιναν 20 εισηγήσεις που εντάχτηκαν σε 3 θεματικές ενότητες.

Στην πρώτη ενότητα με θέμα «Ιστορικά, φιλοσοφικά και ιδεολογικο-πολιτικά πλαίσια της πειθαρχίας και του αυταρχισμού», παρουσιάστηκαν οι παρακάτω εισηγήσεις:

- «Κοινωνιολογικές και Ψυχολογικές παράμετροι της διαχρονικής εξέλιξης της πειθαρχίας». (Π. Ν. Λύτρας)
- «Οι θέσεις των φιλοσοφικών συστημάτων για τον αυταρχισμό και την πειθαρχία» (Π. Γουλάνης)
- «Ο κρατικός αυταρχισμός στις σύγχρονες αστικές κοινωνίες. Εισαγωγική επισκόπηση» (Γ. Πάσχος).
- «Ο ρόλος και η αναγκαιότητα του αυταρχισμού και της πειθαρχίας στην κοινωνία» (Ο.Α.Μ.Ε.).

Στη δεύτερη ενότητα με θέμα «Ο αυταρχισμός και η πειθαρχία στον κοινωνικό και εκπαιδευτικό χώρο», παρουσιάστηκαν οι παρακάτω εισηγήσεις:

- «Αυταρχική οργάνωση του εκπαιδευτικού μας συστήματος» (Ο.Α.Μ.Ε. - Δ.Ο.Ε.).
- «Η πειθαρχία και πώς επιβάλλεται από την κοινωνία στα μέλη της» (Θ. Μυλωνάς).
- «Η διοίκηση της εκπαίδευσης: Από το συγκεντρωτισμό και την ισοπέδωση στην αυτοδιοίκηση και τη δημιουργικότητα» (Απ. Ανδρέου).
- «Η αξιολόγηση του μαθητή στο αυταρχικό και αντιαυταρχικό σχολείο» (Μ. Κασσωτάκης).

• «Το αρχαίο θέατρο - αντιαυταρχικό μοντέλο "διδασκαλίας";» (Φ. Ι. Κακριδί).

• «Αυταρχική εκπαίδευση και σχολικός χώρος» (Ρ. Παπαγεωργίου - Σεφερτζή).

• «Η κατανομή και η χρήση του σχολικού χώρου ως δείκτες σχέσεων εξουσίας στην οργάνωση της σχολικής ζωής» (Γ. Μαυρογιώργος).

• «Παιδαγωγική αλληλεπίδραση και η λογική της ποινής. Συμβολή στην αναλυτική συζήτηση γύρω από τις κυρώσεις στο σχολείο» (Θ. Γκότοβος).

• «Ο πολιτικός κώδικας των βιβλίων της Ιστορίας του Δημοτικού Σχολείου» (Α.Ι.Δ. Μεταξάς).

• «Διδακταλική πράξη κι αυταρχική συμπεριφορά. Αντιλήψεις και κρίσεις των μαθητών - Έρευνα» (Ομάδα Εκπαιδευτικών - Α. Ξηρομερίτη).

Στην τρίτη ενότητα, με θέμα «η αμφισβήτηση των νέων και κοινωνικές - εκπαιδευτικές επιλογές» παρουσιάστηκαν οι παρακάτω εισηγήσεις:

• «Αντιαυταρχικές τάσεις στα σύγχρονα σχολεία Δυτικών και Ανατολικών χωρών» (Χρ. Φράγκος).

• «Από την κρίση του σχολείου στην αμφισβήτηση των μαθητών» (Δ. Βεργίδης).

• «Στοιχεία για μια κουλτούρα αμφισβήτησης των νέων στα σχολεία» (Ν. Δεμερτζής).

• «Παιδαγωγική σχέση και αυτονομία» (Π. Παπακωνσταντίνου).

• «Από την αυταρχική στη δημοκρατική εκπαίδευση και τη Συνδιαλεκτική Παιδαγωγική» (Π. Πολυχρονόπουλος).

• Εισήγηση της Ανώτατης Συνομοσπονδίας Γονέων Μαθητών Ελλάδας πάνω στο θέμα της τρίτης ενότητας.

Τέλος από τη «Σύγχρονη Εκπαίδευση» έγιναν οι «Διαπιστώσεις, απόψεις, θέσεις και προοπτικές» από το συνέδριο αυτό. (Α. Χρονοπούλου).

Αρκετές από τις εισηγήσεις που έγιναν δεν έμειναν σ' ένα θεωρητικό και γενικό λόγο επίπεδο, αλλά προχώρησαν στην ανάλυση των συγκεκριμένων στοιχείων της αυταρχικής εκπαίδευσης και στη διαγραφή αρχών για τη διαμόρφωση αντίληψης για την αντιαυταρχική εκπαίδευση και αγωγή.

Όσον αφορά την οργάνωση του συνεδρίου οφείλουμε να σημειώσουμε ότι η γνωστή αίθουσα του Πνευματικού Κέντρου του Δήμου Αθηναίων, δεν στάθηκε αρκετή να καλύψει τις ανάγκες των

συνέδρων (η συμμετοχή ήταν ελεύθερη).

Ευθύνη για τη μη χρησιμοποίηση των άλλων χώρων έχει η διεύθυνση του Πνευματικού Κέντρου, παρ' όλες τις προσπάθειες της οργανωτικής επιτροπής. Τη διεύθυνση βαρύνει η ευθύνη και για τη μη λειτουργία της έκθεσης μαθητικών και εκπαιδευτικών εντύπων και βιβλίων που συνδέονται με το θέμα του συνεδρίου.

Απ. Ανδρέου

«Ρυθμιστικό '83» η Αθήνα και πάλι Αθήνα.

Προτάσεις για ανασυγκρότηση ή «ρητορική της απελπισίας»;

Στους μύθους που κατακλύζουν και τροφοδοτούν την καθημερινή μας ζωή προστέθηκε ακόμα ένας «η Αθήνα και πάλι Αθήνα».

Σχεδόν μόνιμο πια θέμα του ημερήσιου τύπου τον τελευταίο χρόνο η επιχείρηση πολεοδομικής ανασυγκρότησης για όλη τη χώρα και κύρια μέσα σ' αυτήν το ρυθμιστικό σχέδιο για την Αθήνα, η ανασυγκρότηση της Αθήνας, «Αθήνα και πάλι Αθήνα»...

Ζούμε, ένα καταιγισμό δελτίων τύπου, συνεντεύξεων διεθνών συναντήσεων, μεγάλων τίτλων... «για επαναστατικές παρεμβάσεις»...

Με κάθε πρόσφορο μέσο το Υπουργείο Χωροταξίας Οικισμού και Περιβάλλοντος ενημερώνει, καθησυχάζει προσπαθεί να εμφυσήσει μια γλυκιά αισιοδοξία για το μέλλον αυτής της πόλης, ενάντια στη συνολική μιζέρια της καθημερινότητας που βιώνουμε στην Αθήνα.

Η Αθήνα εδώ και 150 χρόνια δεν έχει αποκτήσει ένα δεύτερο θεσμοθετημένο Ρυθμιστικό Σχέδιο. Το 1833 εγκρίνεται και δημοσιεύεται στην εφημερίδα της κυβέρνησης το πρώτο ρυθμιστικό σχέδιο των Κλεάνθη και Schaubert που θα μείνει και το μοναδικό μέχρι σήμερα. Και το ερώτημα: «Γιατί μέσα στα 150 χρόνια που πέρασαν αυτό δεν έγινε δυνατό;

Μελέτες δεν έλειψαν. Έχουν γράψει κι αυτές τη δική τους ιστορία. Από τη μελέτη Δοξιάδη το 40-45 μέχρι την «Πρωτεύουσα 2000» το 1979, τις μελέτες των 9 διαμερισμάτων το 80-81, το ρυθμιστικό 83 σήμερα.

Έχουν γραφτεί πολλά για τον δημογραφικό, πολιτικό διοικητικό, οικονομικό, πολιτιστικό συγκεντρωτισμό της πρωτεύουσας και για τις παραμορφωτικές επιπτώσεις αυτού του συγκεντρωτισμού στην καθημερινή ζωή όλων. Οι κυβερνήσεις της δεξιάς, που κυβέρνησαν τη χώρα τα τελευταία 30 χρόνια, δε θέλησαν ή δεν μπόρεσαν να προχωρήσουν στη θεσμοθέτηση ενός ρυθμιστικού σχεδίου. Ακόμα και του πιο ανώδυνου. Χωρίς βαθιές τομές. Ή μήπως κάτι τέτοιο δεν είναι δυνατό;

Μήπως η θεσμοθέτηση ενός ρυθμιστικού σημαίνει σύγκρουση και ρήξη με μεγάλα και μικρά συμφέροντα; με κατεστημένες δομές; με απαρχαιωμένες νοοτροπίες;

Σήμερα, δηλώνει ο υπουργός ΧΟΠ οι προτάσεις του ρυθμιστικού 83 βασίζονται γερά στη θέση «ότι έχουν δημιουργηθεί οι πολιτικές προϋποθέσεις για την αντιμετώπιση της ρίζας του προβλήματος. Κι αυτές οι προϋποθέσεις είναι: «Η διοικητική αποκέντρωση του κράτους, η αποκέντρωση αρμοδιοτήτων και πόρων στην τοπική αυτοδιοίκηση, η περιφερειακή ανάπτυξη στο πλαίσιο του 5ετούς προγράμματος».

Σήμερα όμως, 2 χρόνια μετά τις εκλογές, έχουν πραγματικά δημιουργηθεί αυτές οι προϋποθέσεις για την αντιμετώπιση της ρίζας του προβλήματος «Αθήνα»; Στο γενικό πολιτικό επίπεδο; Πόσο προχώρησε η διοικητική αποκέντρωση του κράτους ή η εκχώρηση ουσιαστικών αρμοδιοτήτων και πόρων στους ΟΤΑ ενώ το πενταετές καθυστερεί και τα προκαταρκτικά του δηλώνουν ασάφεια;

Πώς θα προχωρήσει ένα ρυθμιστικό σχέδιο που προϋποθέτει αποκέντρωση και λαϊκή συμμετοχή μέσα σε μια αντίληψη πολιτικής πρακτικής που ευνοεί το συγκεντρωτισμό σε όλα τα επίπεδα;

Σήμερα για το Ρ.Σ.Α. έχουν ειπωθεί πολλά και καλά. Έχουν επανειλημμένα ανακοινωθεί οι γενικοί στόχοι που έχουν χαρακτήρα διακηρυκτικό θέσεων και προθέσεων. Όλα αφορούν τις διακηρύξεις και τροφοδοτούν το όνειρο.

Τι γίνεται όμως ή τι θα γίνει στην πράξη; Ποιες είναι οι μέχρι σήμερα οι ενδείξεις; Ποιες οι προτεραιότητες, οι ιεραρχήσεις; Πού είναι το σχέδιο για τις χρήσεις γης και πού το σχέδιο εφαρμογής με προϋπολογισμό; Πώς προχωράει στην πράξη η συμμετοχική διαδικασία «συ-

νευθύνης» που χωρίς φειδώ επανάλαιμ-
δάνουν οι διακηρύξεις;

1. Παρ' όλο τον πληθωρισμό των ανα-
κοινώσεων, μελετών, χαρτών και κειμέ-
νων, γενικό πολεοδομικό σχέδιο για την
Αθήνα δεν υπάρχει. Δεν υπάρχει σχέδιο
χρήσεων γης, σχέδιο εφαρμογής, μελέτη
προϋπολογισμού με προτεραιότητες.

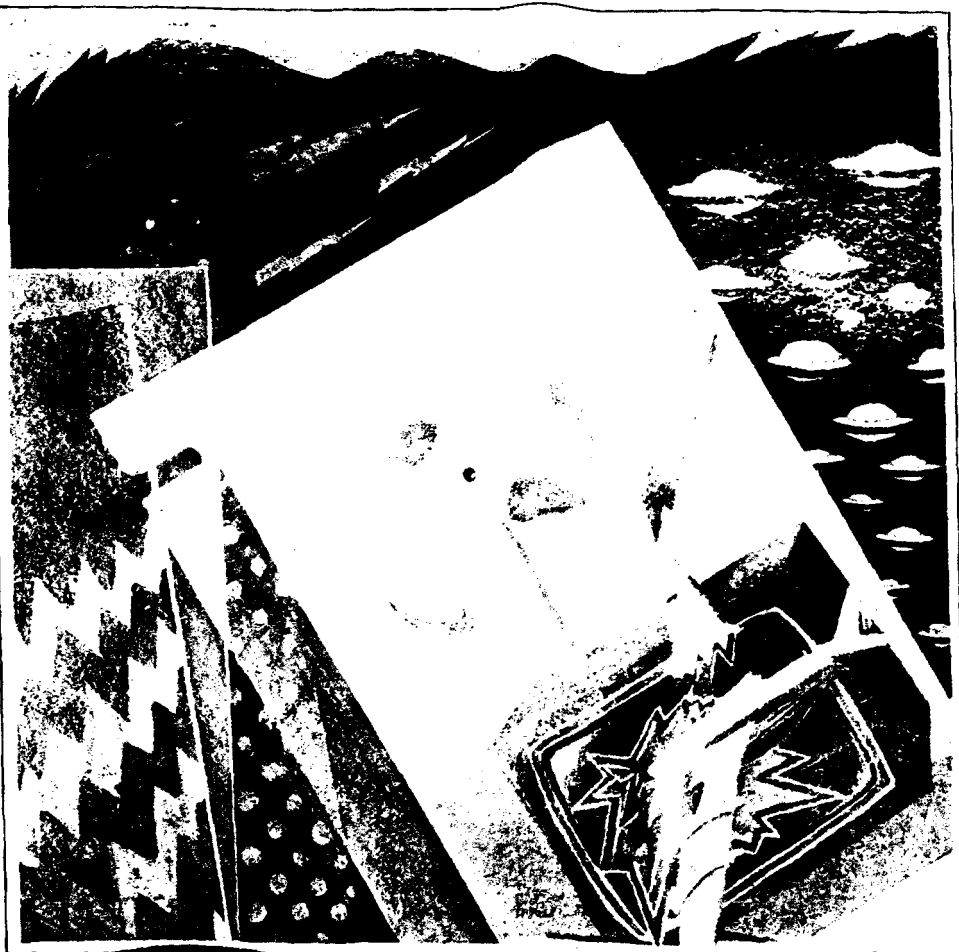
2. «Η έναρξη έργων αναβάθμισης της
Αθήνας», που γνωστοποιεί (7 Σεπ. 1983
συνέντ. υπουργού ΧΟΠ) -πεζοδρόμηση
χώρου της Φωκίωνος Νέγρη 60.000.000,
πλατεία Μητροπόλεως 60.000.000, 9 τέ-
τοια έργα στο σύνολο- μας γυρνάει στην
πραγματικότητα. Καθώς σίγουρα δεν α-
πορρέει από τους γενικούς στόχους που
τόλμησαν... να μιλήσουν για «κατάργηση
της ταξικής διάρθρωσης της πρωτεύου-
σας» - σε πρώτη προτεραιότητα.

3. Ένα βασικό ζήτημα όμως, που
φθείρεται με τον τρόπο που δοκιμάζεται
στην καθημερινή πρακτική, είναι ο δια-
κηρυγμένος στόχος για τη συμμετοχική
διαδικασία συνευθύνης όλων στη σύντα-
ξη του ρυθμιστικού. Συναινετικός ο ρό-
λος του Δήμου της Αθήνας. Ζητιέται...
«η συμμετοχή του για να συμφωνήσει, να
επαινέσει, να χειροκροτήσει».

Κι όπου δημιουργείται κάποιο κίνημα
γειτονιάς... «καταλυτική πράξη για την
ανασυγκρότηση της Αθήνας»... Η φράση
από τους στόχους του «Ρυθμιστικού 83»
για να διεκδικήσει και να προτείνει η κε-
ντρική εξουσία αποφασίζει το αντίθετο.
Ένα παράδειγμα είναι το πρόβλημα που
δημιουργήθηκε σχετικά με τη χρήση του
χώρου της Σχολής Ευελπίδων.

Το πρόβλημα της συμμετοχικής διαδι-
κασίας σχεδιασμού του περιβάλλοντος,
έχει πια καταγραφεί σαν αυτόνομο επι-
στημονικό και πολιτικό πρόβλημα, που
ερευνάται αυτή τη στιγμή μέσα από θεω-
ρίες και εμπειρίες σε όλους τους μεγά-
λους Δήμους των χωρών της Ευρώπης
αλλά και από ερευνητικά κέντρα, αρχιτε-
κτονικές σχολές κ.λ.π. Δεν μπορεί να
φθείρεται σε πανηγυρικές ενημερώσεις
και μυθοποιητικές διαδικασίες ενός και-
νούριου θεάματος.

Η Αθήνα χρειάζεται ένα θεσμοθετη-
μένο πολεοδομικό σχέδιο. Χρειάζεται κι
άλλα πολλά: ποιοτικές παρεμβάσεις, επί-
μέρους παρεμβάσεις μέχρι την κλίμακα
γειτονιάς, δρόμου τετραγώνου. Χρειάζε-
ται όμως πια συνολικά ορισμένες βαθιές
τομές και κάποιες τολμηρές επιλογές να
γίνουν πράξη.

Η θεσμοθέτηση ενός πολεοδομικού
σχεδίου για την Αθήνα δεν μπορεί να εί-
ναι συνυφασμένη με τη συμμετοχική δια-
δικασία σχεδιασμού. Η υλοποίηση ενός
σχεδίου εφαρμογής σημαίνει συγκρού-
σεις με μεγάλα και μικρά συμφέροντα
άρα για να γίνουν πράξη οι όποιες πα-
ρεμβάσεις απαιτούν τη μεγαλύτερη δυνα-
τή συναίνεση της πλειοψηφίας του λαού.
Ένα θεσμοθετημένο σχέδιο για την Α-
θήνα ή θα αποφασιστεί και θα σχεδια-
στεί με την αποφασιστική συμμετοχή ό-
λων ή δεν θα υπάρξει.

Και δεν θα υπάρξει όσο οι κυβερνώ-
ντες συνεχίζουν να επιμένουν σ' ένα πλη-

θωρισμό διακηρύξεων και δημόσιων
σχέσεων για να κρύψουν τη φτώχεια της
πολεοδομικής πράξης, όσο όλοι οι πολί-
τες αυτής της πόλης δεν πάρουν τις τύχες
της καθημερινής ζωής στα χέρια τους.

Άννη Βρυχεία
Νοέμβρης 83

**«Κρείττον τό σιωπᾶν ἢ μή τι
κρείττον τοῦ σιωπᾶν ἔχειν εἰπεῖν»
(Wittgenstein)**

Υψηλά: Συνήλθε στην Αθήνα από 26 έως 28 Σεπτεμβρίου 1983 το Β' Πανελλήνιο Συνέδριο Φιλοσοφίας, με θέμα «Η Φιλοσοφία σήμερα». Το συνέδριο τελούσε υπό υψηλή προστασία: μη μου τους κύκλους τάραττε. **Υπεράνω:** Το συνέδριο στάθηκε στο ύψος του. Υπεράνω της ύλης, υπεράνω της κριτικής. Ήταν ένα συνέδριο χωρίς ύλη, χωρίς υλικό, χωρίς κριτήρια. Η φιλοσοφία είναι, λοιπόν, καθαρά πνευματική ενασχόληση, και το καθαρό πνεύμα δεν αναγνωρίζει προβλήματα. Η φιλοσοφία υπάρχει υπεράνω των προβλημάτων της: υπεράνω πάσης υποψίας. **Ελεύθερα:** Ως μόνο κριτήριο παρουσίας ανακοινώσεων στο συνέδριο, ο Πρόεδρος του Συνεδρίου (sic) έθεσε το κριτήριο της ελευθερίας. Το έπραξε κατά τη διάρκεια του συνεδρίου, αλλά αρκετοί συνέδριοι έπρεπε να το γνωρίζαν από πριν, μια πού, ως φιλόσοφοι πνευματικοί και ελεύθεροι, δεν περιορίστηκαν καθόλου από το θέμα του συνεδρίου: μίλησαν για τη φιλοσοφία του πάντα και του χθες.

Τολμούμε να θέσουμε μια διπλή υπόθεση: α) η φιλοσοφία εξακολουθεί να έχει σημασία, και δεν έχει εξαντληθεί η προσφορά της· β) η φιλοσοφία εξακολουθεί να παρουσιάζει ενδιαφέρον. Η υπόθεση αυτή είναι ελέγξιμη, και μας επιτρέπει να δούμε το συνέδριο ως σύμπτωμα ενός γενικότερου προβλήματος – αυτού της φιλοσοφίας σήμερα. Θα ήταν άδικο για το συνέδριο να το θεωρήσουμε ως μια κακή εξαίρεση, τη στιγμή που ακολουθήσε πιστά την καθιερωμένη πρακτική. Οι λόγοι για τους οποίους το συνέδριο κάθε άλλο παρά βοήθησε την υπόθεση της φιλοσοφίας στην Ελλάδα είναι θεσμικοί. Η φιλοσοφία, όπως διαπράττεται στην Ελλάδα σήμερα (στα συνέδρια, στις αίθουσες διδασκαλίας, στα βιβλία και στα περιοδικά) είναι μια σειρά από ατομικές ενέργειες και υπερέχουσες από πέπλο μυστηρίου. (Το ασαφές θεωρείται προτέρημα: «ως φιλόσοφος είναι σπουδαίος: λίγοι μπορούν να τον καταλάβουν»). Ο προγραμματισμός των μαθημάτων στα πανεπιστήμια και η αντιπαράθεση ιδεών στα Συνέδρια παραμένουν υπό θεσμική απαγόρευση, αν και οι

τηρητές των θεσμών ομιλούν για λόγους ευγένειας, αγάπης ή ελευθερίας, χάριν των οποίων οι φιλοσοφικές απόψεις δεν πρέπει να κρίνονται (ή, τουλάχιστον, να μην κατακρίνονται).

Οι θεσμοί προστατεύουν τους θεσμούς, απαγορεύοντας την παραβίασή τους και επιτρέποντας την τήρησή τους: Όταν παραπέμπεις σε έναν μεγάλο φιλόσοφο, κάθε θετικός λόγος σου γι' αυτόν είναι αυθεντικός (οι κλασικοί φιλόσοφοι είναι θεσμός). Όταν αναφέρεσαι σε υψηλές πνευματικές έννοιες, κάθε θαυμασμός σου γι' αυτές είναι απρόσβλητος (οι ιδέες είναι θεσμός). Όταν θέτεις τα αιώνια προβλήματα της φιλοσοφίας, κάθε αδυναμία σου να τα λύσεις είναι αρετή (το αιώνιο είναι θεσμός). Και έτσι μπορείς να ομιλείς για το ωραίο, το ηθικό, το υψηλό, κι αυτό σε κάνει ωραίο, ηθικό, και υψηλό – ό,τι κι αν λες γι' αυτά, απ' όσα οι θεσμοί σου επιτρέπουν. Ομιλείς για έναν φιλόσοφο: γίνεσαι και συ φιλόσοφος. (Και είναι εύκολο αυτό το τελευταίο, μια που ο θεσμός σου επιτρέπει να ομιλείς για τον φιλόσοφο όταν εκείνος απουσιάζει: στους φοιτητές των ελληνικών πανεπιστημίων δεν μπορούν ακόμα να δοθούν κείμενα των Descartes, Spinoza, Leibnitz, Hume, Berkeley, Locke..., μια που αυτοί δεν είναι καθηγητές Α.Ε.Ι., ή έστω μέλη Δ.Ε.Π.). Τελικά, όχι μόνον κάποιο συνέδριο, αλλά η ίδια η φιλοσοφία σήμερα δεν λειτουργεί αν δεν έχει ως μόνο κριτήριο της το κριτήριο της ελευθερίας: ο φιλόσοφος πρέπει να είναι ελεύθερος να τηρεί τους θεσμούς, και κάθε άλλο κριτήριο για το έργο του πρέπει να εκλαμβάνεται και να καταπολεμάται ως λογοκρίσια.

Ας προσθέσουμε, όμως, στην υπόθεση που διατυπώσαμε πιο πάνω μια θέση: Η φιλοσοφία υπάρχει μόνον στα πλαίσια ανοιχτού διαλόγου. (Προσοχή. Το πρώτο συνθετικό της λέξης «διάλογος» δεν είναι το «δύο». Διάλογος δεν είναι λόγος μεταξύ διδάσκοντος και διδασκόμενου, συγγραφέα και αναγνώστη, καθηγητή και φοιτητή, προϊσταμένου και υφισταμένου, και άλλων παρόμοιων ζευγών). Η φιλοσοφία, δηλαδή, δεν είναι υπεράνω των προβλημάτων της αλλά ταυτίζεται μ' αυτά: δεν είναι συλλογή αιώνιων αρχών και συμπερασμάτων, αλλά σειρά ερευνητικών προγραμμάτων. Η θέση αυτή, αρνούμενη τους όρους τους οποίους το περί

ου ο λόγος συνέδριο δανείστηκε από τους ισχύοντες θεσμούς και έθεσε στον εαυτό του για να υπάρξει πέραν πάσης κριτικής, μας επιτρέπει όχι μόνο να δούμε το συνέδριο ως σύμπτωμα ενός γενικότερου προβλήματος αλλά και να αντιμετωπίσουμε κριτικά το γενικότερο πρόβλημα. Πράγμα που σημαίνει ότι χρειάζεται ένας δημόσιος διάλογος πάνω στο θεσμικό πλαίσιο της σημερινής φιλοσοφίας. Ένας τέτοιος διάλογος, που θα ελέγξει και την πιο πάνω υπόθεση, έχει αρκετά πρόσφατα συμπτώματα από τα οποία να αρχίσει, και τα οποία προέρχονται από διάφορες πηγές. Από το τελευταίο, αλλά και προηγούμενα συνέδρια: απλή παράθεση γνώμων, δομή πανηγυρικών λόγων ή σχολικών εκθέσεων, απουσία ανακοινώσεων αποτελεσμάτων ερευνητικού έργου, κακή ή αδιάφορη θεματολογία, αδυναμία κατανομής των ομιλιών σε θεματικές ενότητες (ή, ίσως, αποφυγή των θεματικών ενότητων) απουσία ή αποδυνάμωση της συζήτησης, ανυπαρξία επιστημονικής επιτροπής και κριτηρίων αποδοχής των ομιλιών, έλλειψη επιχειρηματολογίας, και τέλος ανακρίβειες και σφάλματα από τη διδασκαλία της φιλοσοφίας: έλλειψη προγραμματισμού και συντονισμού μαθημάτων, ανισοδραής διάρθρωση των σπουδών, απουσία κειμένων, μυστικοπάθεια από τα φιλοσοφικά βιβλία και περιοδικά: έλλειψη ερευνητικού προγράμματος, ατεκμηρίωτες απόψεις, αποφυγή παραπομπών και βιβλιογραφικών αναφορών, προτίμηση στα δημοσιογραφικά άρθρα και στις επιφυλλίδες των εφημερίδων από τις φιλοσοφικές εταιρείες: υπολειτουργία, εξυπηρέτηση στενών έως προσωπικών στόχων, έμφαση στις διεθνείς δημόσιες σχέσεις από τα ακαδημαϊκά ήθη και έθιμα: αδυναμία διατύπωσης κριτηρίων για την εκλογή καθηγητών φιλοσοφίας κτλ.

Το 17ο Παγκόσμιο Συνέδριο Φιλοσοφίας, ενώ είχε από ετών προγραμματιστεί να γίνει στην Αθήνα, έγινε τελικά στο Μοντρεάλ τον περασμένο Αύγουστο. Η Ελληνική Φιλοσοφική Εταιρεία, στην επιστολή με την οποία καλεί τα μέλη της να συμμετάσχουν στο Β' Πανελλήνιο Συνέδριο, γνωστοποιεί ότι «το κείμενο της ανακοίνωσης δεσμεύεται να δημοσιευτεί κατά προτεραιότητα στα πρακτικά του Συνεδρίου, που θα εκδοθούν με την ευθύνη της Εταιρείας», αλλά ο Πρόεδρος

της Εταιρείας δημοσιεύει πρώτος το κείμενο της ανακοίνωσής του σε αθηναϊκή εφημερίδα (μετονομάζοντας το συνέδριο σε Διεθνές). Η εκλογή θεολόγου σε έδρα φιλοσοφίας και η κουβεντούλα Μαρξ και Χριστού γεμίζουν σελίδες επί σελίδων εφημερίδων και περιοδικών. Και στο συνέδριο για τη φιλοσοφία σήμερα πληροφορούμαστε ότι «Ήρθε η ώρα ν' ακουσθεί το προμηθεϊκό μήνυμα της φιλοσοφίας, ως σάλπισμα αυγής, ως Λόγος του Λυκαυγούς... Έτσι μόνο μπορεί ν' ανατείλει ο ήλιος του Πνεύματος και να σωθεί το Σήμερα και το Αύριο της Ιστορίας και της Ανθρώπινης ζωής», ότι «Ορθά ο Φρέγκε είχε διακρίνει τη διαφορά που υπάρχει μεταξύ των όρων sinn και bedeutung, νοήματος και σημασίας. Η διαφορά αυτή εκφράζει ακριβώς τη διαφορά επιπέδου μεταξύ διαλεκτικής και ερμηνευτικής, όπως αυτές νοούνται σήμερα», κι ότι υπάρχει «επιθυμία επιδεσβαιώσεως της ενδεκάτης θέσεως του Φώγιερμπαχ, όπως ο Μαρξ την είχε διατυπώσει, ότι δηλαδή ο άνθρωπος αρκετά είχε ασχοληθεί με την ερμηνεία του κόσμου, κι ότι αυτό που απέμενε ήταν να τον μεταβάλλει». Μπορούμε να ερμηνεύσουμε τα φαινόμενα αυτά με τον ένα ή τον άλλο τρόπο, αλλά προέχει να μεταβάλουμε το θεσμικό πλαίσιο μέσα στο οποίο εμφανίστηκαν. Πράγμα που σημαίνει επανεξέταση των προϋποθέσεων και κριτηρίων εγκυρότητας της φιλοσοφίας σήμερα. Γιατί, τελικά, λογοκρισία είναι η απαγόρευση της συζήτησης για τα κριτήρια που (δεν) χρησιμοποιήθηκαν σ' ένα συνέδριο, κι όχι το αίτημα να υπάρχουν κριτήρια. Όσο για την ελευθερία, αυτή μάλλον προϋπόθεση πρέπει να είναι κι όχι κριτήριο.

Παντελής Νικολακόπουλος

Βιο-Ελλάς Α.Ε. Σκέψεις για τα προβλήματα και τις προοπτικές

Η ίδρυση μέσα στο 1983 της Ελληνικής Βιοτεχνολογικής Εταιρείας που ανακοινώθηκε πρόσφατα από τον Υφυπουργό Εθνικής Οικονομίας,¹ αποτελεί ένα από τα πρώτα αποφασιστικά βήματα προς την υλοποίηση των σχετικών με την ανάπτυξη των τεχνολογιών αιχμής, κυβερνητικών εξαγγελιών. (Θα πρέπει να προστεθεί και η ίδρυση του Ινστιτούτου Μο-

ριακής Βιολογίας και Βιοτεχνολογίας στην Κρήτη, από το Υπουργείο Έρευνας και Τεχνολογίας, καθώς και η ένταξη της βιοτεχνολογίας στο θεματικό πλαίσιο του Προγράμματος Ανάπτυξης της Έρευνας και Τεχνολογίας από το ίδιο υπουργείο).

Η ίδρυση της Ε.Β.Ε. (ή Βιο-Ελλάς Α.Ε. όπως αλλού αναφέρεται) αποτελεί βασικό στοιχείο του 5ετούς Εθνικού Αναπτυξιακού Προγράμματος Βιοτεχνολογίας. Πρόκειται για ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα κάθετης μορφής, το οποίο προβλέπει επεμβάσεις σ' όλα τα επίπεδα: υποδομή, εκπαίδευση, παραγωγή, βασική έρευνα και ανάπτυξη τεχνολογίας. Η επεξεργασία του προγράμματος αυτού

έγινε από το Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας.

Ο ρόλος της εταιρείας στα πλαίσια του προγράμματος θα είναι κατά κύριο λόγο συντονιστικός και διαχειριστικός. Οι στόχοι της είναι δύο:

1. Η ανάπτυξη ειδικευμένων πυρήνων έρευνας μέσα στα υπάρχοντα ερευνητικά κέντρα, και
2. Η παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών σε τομείς που υπόσχονται σύντομα την αποκομιδή κερδών.

Στο κεφάλαιο της εταιρείας μετέχουν το ελληνικό δημόσιο, που κατέχει και την πλειοψηφία των μετοχών, η Αγροτική Τράπεζα, ο Ε.Ο.Φ., το Ι.Κ.Α., καθώς

και αναπτυξιακές τράπεζες που ελέγχονται από το δημόσιο.

Η οργανική διάρθρωση της εταιρείας προβλέπει:

1. Το Επιστημονικό Συμβούλιο, αποτελούμενο από 12 επιστήμονες διεθνούς κύρους.
2. Το Διοικητικό Συμβούλιο στο οποίο εκπροσωπούνται οι μέτοχοι και το Επιστημονικό Συμβούλιο.
3. Τέσσερις επιτροπές που αντιστοιχούν στους τομείς δραστηριότητας της επιχείρησης (γεωργία-τροφήμα, υγεία-φάρμακα, χημεία, ενέργεια-περιβάλλον).
4. Εμπορικό - Διοικητικό τμήμα.
5. Μονάδα Τεκμηρίωσης.

Η προβλεπόμενη επένδυση για την κάλυψη του προγράμματος δραστηριοτήτων της Βιο-Ελλάς προβλέπεται να ανέλθει σε 2,5 δισ. δραχμές κατά την πρώτη πενταετία. Συμπληρωματικά κονδύλια θα διατεθούν ανάλογα με τις εξελίξεις και τα αποτελέσματα των ερευνητικών και παραγωγικών δραστηριοτήτων του προγράμματος.

Τηρουμένων των αναλογιών τα ποσά αυτά, δεν απέχουν πολύ από αυτά που διαθέτουν οι αναπτυγμένες ευρωπαϊκές χώρες στην ανάπτυξη των βιοτεχνολογιών: Δ. Γερμανία: 70 εκ. μάρκα τον χρόνο, Γαλλία: 600 εκ. φράγκα για το τριετές «Πρόγραμμα Κινητοποίησης για τη Βιοτεχνολογία», Μ. Βρετανία: 25,5 εκ. στερλίνες τον χρόνο, εκ των οποίων τα 15 εκ. διατίθενται σαν ενίσχυση στη βιομηχανική επένδυση.

Μερικές γενικές παρατηρήσεις: Υπάρχει κίνδυνος δημιουργίας ενός μονοπωλίου σε ερευνητικό και παραγωγικό επίπεδο, με επακόλουθο τον αποκλεισμό μέρους της επιστημονικής κοινότητας η οποία έχει μεγάλες δυνατότητες. Θα πρέπει να αναζητηθούν τρόποι ώστε οι διάφοροι ερευνητικοί φορείς να αναλάβουν μέρος του επιχειρηματικού κινδύνου και όχι να μένουν απλοί υπεργολάβοι. Το πρότυπο των ξένων μικρομεσαίων επιχειρήσεων που δημιουργούνται γύρω από έναν καθαρά επιστημονικό πυρήνα, θα μπορούσε να χρησιμεύσει σαν οδηγός. Βέβαια ο κύριος ανασταλτικός παράγοντας για την υλοποίηση ενός τέτοιου σχεδίου, είναι το χρηματοδοτικό καθεστώς της ελληνικής οικονομίας. Το χρηματιστικό κεφάλαιο δεν μπορεί να κατευθυνθεί σε δραστηριότητες αμφίδο-

λης και μακροχρόνιας απόδοσης. Η λύση θα ήταν η δημιουργία ενός ειδικού χρηματοδοτικού οργανισμού, η ενίσχυση του ρόλου της Βιο-Ελλάς σαν εταιρείας χαρτοφυλακίου.

Η αναπτυξιακή επιλογή μιας «βιομηχανικής»² δραστηριότητας στηριγμένης σε τεχνολογίες αιχμής, παρά την τολμηρή της διάσταση, φαίνεται να αποτελεί μια από τις ελάχιστες λύσεις που θα μπορούσαν να οδηγήσουν στην ανανέωση της βιομηχανικής βάσης μακροπρόθεσμα και να δημιουργήσουν προϋποθέσεις ανάπτυξης νέων ανταγωνιστικών κλάδων. Η αναζήτηση όμως των μακροπρόθεσμων λύσεων που η νέα τεχνολογία προσφέρει δεν έχει τίποτα το κοινό με τα γνωστά πρότυπα συσσωρευσης που ακολουθεί το ελληνικό κεφάλαιο. Η ανάπτυξη των τεχνολογιών αιχμής στην παραγωγή είναι διαδικασία μακροχρόνια, απαιτεί υψηλές επενδυτικές δαπάνες και χαρακτηρίζεται από υψηλό βαθμό αβεβαιότητας για το τελικό οικονομικό αποτέλεσμα.

Κάτω από τέτοιες συνθήκες και δεδομένης της εσωτερικής λογικής του εγχώριου ιδιωτικού κεφαλαίου, (αναζήτηση βραχυχρόνιας και απαλλαγμένης από κινδύνους απόδοσης) η μόνη άμεση λύση δεν μπορεί παρά να είναι η προσφυγή στην κρατική πρωτοβουλία.

Κίνδυνοι υπάρχουν κι εδώ. Η εμπλοκή μιας επιχείρησης στη διαδικασία εγκρίσεων και ελέγχου που προβλέπει η διαχείριση του δημοσίου λογιστικού, μπορεί να αποδειχθεί καταστροφική. Τέτοιου τύπου επιχειρήσεις απαιτούν σημαντικό βαθμό ευελιξίας και προσαρμοστικότητας για να μπορέσουν να διατηρήσουν τον δυναμισμό τους.

Η έκταση των προβλεπομένων δραστηριοτήτων της Βιο-Ελλάς είναι ιδιαίτερα μεγάλη σε σχέση με την ελληνική πραγματικότητα. Μπορεί έτσι να δημιουργηθεί de facto μια κατάσταση όπου η επιχείρηση αυτή θα καθορίζει συνολικά τους άξονες της επιστημονικής και τεχνολογικής πολιτικής σε εθνικό επίπεδο.

Η δημιουργία ενός πυρήνα «βιομηχανίας αιχμής» με προοπτικές ανάπτυξης απαιτεί σημαντική στήριξη με τη δημιουργία κατάλληλης υποδομής. Τα συνοδευτικά μέτρα, οι μηχανισμοί υποστήριξης και η δημιουργία του κατάλληλου κλίματος, απαιτούν κοινωνικές και θεσμικές καινοτομίες που δεν προηγούνται

ούτε έπονται της καινοτομίας στην παραγωγή, αλλά συνδέονται με διαλεκτική σχέση.

Σε μια οικονομία που μαστιάζεται από κρίση, επιλέγονται λύσεις οι οποίες συννεπάγονται υψηλό κόστος και θα αποδώσουν ουσιαστικό αποτέλεσμα μετά από 20 ή 30 χρόνια. Οι ενέργειες που θεμελιώνουν τις διεξόδους αυτές δεν μπορούν παρά να στηρίζονται σε μια διαδικασία πρόβλεψης και αποτίμησης, που θα παρέχει τα στοιχεία βάσης για τον μακροπρόθεσμο προγραμματισμό. Η επεξεργασία μακροπρόθεσμης επιστημονικής και τεχνολογικής πολιτικής θα πρέπει από τώρα να ανατεθεί σε κάποιο ανώτερο όργανο, το οποίο θα λειτουργεί μέσα στα πλαίσια του Υπ. Έρευνας και Τεχνολογίας και στο οποίο θα εκπροσωπείται και η επιστημονική διοίκηση της Βιο-Ελλάς.

Δεν έχει γίνει ακόμα ξεκάθαρο αν η εταιρεία αυτή θα λειτουργήσει σύμφωνα με καθαρά ιδιωτικο-οικονομικά κριτήρια ή θα ακολουθήσει τον κοινωνικό προσανατολισμό της δημόσιας εταιρείας. Επίμονα αναφέρεται το γεγονός ότι η επιχείρηση αυτή θα είναι άμεσα κερδοφόρα. Είναι απορίας άξιο αν η συνεχής αυτή επιδεδαίωση αποτελεί πραγματική πίστη ή είναι απλώς ένα μέσο για να πεισθούν οι δημόσιοι φορείς για τη χρησιμότητα μιας τέτοιας επένδυσης. Από την άλλη μεριά, συχνά αναφέρεται ότι η βιοτεχνολογία είναι τομέας γνώσεων και όχι κεφαλαίου. Άρα μας παρέχει σημαντικές ευκαιρίες. Αυτή η διαπίστωση - αρκετά σχηματική - απλώς χρησιμεύει στο να τονίζεται η σημαντική ερευνητική προσπάθεια που γίνεται σήμερα διεθνώς με σκοπό την ανάπτυξη τεχνολογίας. Φαίνεται επίσης να βασίζεται και σε ορισμένα χαρακτηριστικά της εφαρμογής των βιοτεχνολογιών στην παραγωγή (παραγωγή σε ένα στάδιο, κάτω από σχεδόν φυσικές συνθήκες πίεσης και θερμοκρασίας - άρα χαμηλές απαιτήσεις σε ενεργειακές εισροές κλπ.).

Η βιομηχανική πραγματικότητα εμφανίζεται όμως εντελώς διαφορετική. Οι εφαρμογές της βιοτεχνολογίας στην παραγωγή απαιτούν κατά κανόνα υψηλές επενδύσεις³. Πρέπει να επενδυθούν περίπου 3 δραχμές για να δημιουργηθεί κύκλος εργασιών 1 δραχμής, χαρακτηριστικό που προσεγγίζει τα πρότυπα κλάδων της βαριάς βιομηχανίας όπως των πετρο-

χημικών και της χαλυδουργίας. Επιπροσθέτως, καμιά από τις ανάλογες επιχειρήσεις που λειτουργούν διεθνώς δεν θα μπορούσε να χαρακτηριστεί σαν κερδοφόρα, αντίθετα οι προσδοκίες για κέρδη μετατίθενται στο μέλλον και σε χρονικούς ορίζοντες που αγγίζουν συχνά την εικοσαετία.

Μια τελευταία παρατήρηση. Η ανήσυχη αυτή αναζήτηση βραχυπρόθεσμων αποδόσεων μπορεί να οδηγήσει σε επιλογή εφαρμογών παρωχημένης τεχνολογίας και επομένως σε σπατάλη ανθρωπίνων και υλικών πόρων.

Αν θέλουμε πραγματικά να θέσουμε τις βάσεις για ανάπτυξη της βιοτεχνολογίας και να ενισχύσουμε τις ισχνές ευκαιρίες για το πέρασμα της χώρας στη «νέα βιομηχανική επανάσταση» (βλ. τις σχετικές εξαγγελίες του Πρωθυπουργού), θα πρέπει να ξεχάσουμε για πολύ καιρό την αναζήτηση αμέσου κέρδους.

Βασίλης Καμπάς

Σημειώσεις.

1. «Ναυτεμπορική» 22/7/83.
2. Η βιομηχανική διάσταση της Βιο-μεταποίησης ανήκει στο μέλλον. (αμιγώς βιο-μεταποιητικές μονάδες). Υπάρχει ακόμα μεγάλη απόσταση ανάμεσα στις εργαστηριακές ελπίδες και τη βιομηχανική πραγματικότητα.
3. Βλ. Ministère de la Recherche et de la Technologie: «Elements d'une stratégie de développement des Bio-industries - Paris 1982.

Συνέδριο για την Αποκέντρωση

Τρεις μέρες στην Αθήνα, «στο κέντρο», ο λόγος περί αποκέντρωσης και εισηγήσεις, συζητήσεις, παρεμβάσεις που περιστρέφονται κύρια γύρω από τον υπότιτλο του Α συνεδρίου του Συνδέσμου Ελλήνων Περιφερειολόγων = «Αποκέντρωση, προϋπόθεση για την ανάπτυξη». Η αμφισβήτηση και το ερωτηματικό (;) αν και έλειπαν από τον τίτλο του συνεδρίου, η οργανωτική επιτροπή όμως έβαζε στο τέλος της κεντρικής εισήγησης, με θέμα «το Ελληνικό Περιφερειακό Πρόβλημα», δέκα ερωτήματα που αναδείκνυναν ότι τα πάντα είναι συζητήσιμα.

Αναρωτιέται κανείς αν ήταν δυνατό να απαντηθούν από τους εισηγητές, παρ' όλο τον μεγάλο αριθμό τους, 29 Έλληνες και 9 ξένοι, σε τρεις μέρες μερικά σημαντικά θέματα όπως:

— η δυνατότητα περιφερειακής ανάπτυξης μόνο με την απλή μεταφορά πόρων και αρμοδιοτήτων στην περιφέρεια,

— η άνοδος του επιπέδου ζωής μόνο με την περιφερειακή πολιτική και την αποκέντρωση,

— ο ρόλος του ιδιωτικού τομέα στη νέα διάσταση της αποκεντρωτικής διαδικασίας,

— η «ανάπτυξη» της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης, και η ποιότητα ζωής που προσφέρεται στο «κέντρο», και τέλος,

— ο ρόλος του τεχνοκράτη, του πολιτικού, των κομμάτων στη διαδικασία προγραμματισμού

όταν είναι γνωστό ότι:

- α) οι φορείς της αποκέντρωσης είναι πολύ νέοι, τα νομαρχιακά και συνοικιακά συμβούλια λειτουργούν μόλις εδώ και ένα χρόνο,
- β) η πολιτική περιφερειακής ανάπτυξης άρχισε να πραγματοποιείται μετά τη μεταπολίτευση και τα άμεσά της αποτελέσματα, αν κρίνουμε μόνο από την τελευταία απογραφή, δεν είναι πολύ ενθαρρυντικά (η Αθήνα συνεχίζει να αυξάνει τον πληθυσμό της)
- γ) το θεσμικό πλαίσιο δεν έχει ολοκληρωθεί ακόμη, πρόσφατα συστήθηκε η νομοπαρασκευαστική επιτροπή επεξεργασίας του νέου κώδικα Τοπικής Αυτοδιοίκησης
- δ) τα σχέδια για δημοτικές επιχειρήσεις και φορείς μικτής οικονομίας, εκτός ελάχιστων εξαιρέσεων όπως του Δήμου Καλαμάτας, δεν έχουν προχωρήσει και δεν μπορούν να ληφθούν υπόψη, τέτοιες αξιολογικές προσπάθειες, ως κανόνες που θα επαναληφθεί σε όλους τους νομούς
- ε) η επιστημονική έρευνα, εκτός μερικών εξαιρέσεων, βρίσκεται σε εμβριτική κατάσταση, δεν υπάρχουν τομεακές μελέτες και αναλύσεις, οικονομικοί και χωρικοί αλληλοσυσχετισμοί μεταξύ του γεωργικού, βιομηχανικού και του τομέα υπηρεσιών
- στ) δεν έχει ξεκινήσει κανένα μεγάλο έργο όπως αεροδρόμιο, μετρό, πετροχημικό εργοστάσιο, αφού φυσικά δεν έχει ανακοινωθεί επίσημα το Εθνικό Χωροταξικό Σχέδιο και οι βασικές επιλογές ανάπτυξης, που τεκμηριώνονται μέσα από το Πενταετές Πρόγραμμα και το οποίο μόλις τώρα συζητείται με τη μορφή προκαταρκτικής έκθεσης στη Βουλή.

Έτσι διαπιστώνεται ότι είναι πολύ νωρίς για τη θεωρητικοποίηση της πρακτικής που αφορά την αποκέντρωση. Τα δείγματα γραφής είναι αχνά, υπόσχονται πολλά, αλλά θα εξαρτηθούν από:

1. Τη θέση της πολιτείας απέναντι και παράλληλα σε όλες αυτές τις προσπάθειες.
2. Τη θέση των κομμάτων, που πρέπει να αποσαφηνισθεί και να εξειδικευθεί απέναντι στους θεσμούς της αποκέντρωσης, και που πρέπει να βρίσκεται μακριά από λογικές και συμπαράταξεις απλά κομματικές, και
3. την ενεργή και συνειδητοποιημένη συμμετοχή των πολιτών.

Μέσα από αυτές τις συνθήκες το συνέδριο των περιφερειολόγων (αδόκιμος ο όρος αλλά μέχρι να καθιερωθεί κάποιος καλύτερος δεν νοείται να τον γράφουμε μέσα σε εισαγωγικά) αποτέλεσε, παρ' όλη την ετερογένεια των εισηγητών, ένα πρώτο βήμα για να ξεκινήσει ο βασικός προβληματισμός και να ακολουθήσουν συνέδρια — εδώ εκφράζεται μια ευχή — με περισσότερο εξειδικευμένο αντικείμενο. Ο λόγος, αναγκαστικά, κινήθηκε σε τρεις κατευθυντήριους άξονες, της πολιτικής βούλησης και πρακτικής, της επιστημονικής γνώσης και της μεταφοράς ξένης εμπειρίας. Κάθε άξονας δεν ήταν με τα ίδια μέτρα και σταθμά συγκρίσιμος, αφού τα κριτήρια για την αξιολόγηση ήταν αρκετά ρευστά καθώς δεν οριζόταν εξ αρχής μια σειρά από έννοιες όπως «αυτοδύναμη ανάπτυξη», «περιφέρεια», «αποκέντρωση» ή / και «αποσυγκέντρωση».

Παρ' όλα αυτά ο διάλογος και ειδικότερα το «στρογγυλό τραπέζι» (που στην πραγματικότητα δεν ήταν τέτοιο) μεταξύ των ελλήνων και ξένων ειδικών και του ακροατήριου στη συνέχεια, τοποθέτησε την τελευταία ημέρα, το στίγμα της ελληνικής πραγματικότητας, που έχει πολλά να διδαχθεί, παρ' όλες τις ιδιαιτερότητες της χώρας μας, από τις εμπειρίες των δυτικο-ευρωπαϊκών χώρων, που άρχισαν την πολιτική αποκέντρωσης στο τέλος της δεκαετίας του '50 και σήμερα βρίσκονται σε θέση να την αναθεωρήσουν. Η κάλυψη των αναγκών και των εσόδων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης με άμεση φορολογία των κατοίκων, περιφέρειας ή επαρχίας είτε και δήμου, αποτελεί τροχόπεδη για την ανάπτυξη. Σήμερα στις ανεπτυγμένες καπιταλιστικά χώρες υπάρχουν καθυστερημένες περιοχές που

συναγωνίζονται μεταξύ τους, στον εθνικό αλλά και στον ευρωπαϊκό χώρο, προσφέροντας διαφόρων μορφών κίνητρα σε πολυεθνικές εταιρείες για την προσέλκυση κεφαλαίου.

Στην Ελλάδα όχι μόνο ο παλιός νόμος περί κινήτρων, ο 1116/78, έφερε τα αναμενόμενα αποτελέσματα αλλά και αυτός ο νέος νόμος 1262/82 δεν έχει να επιδείξει σοβαρές επενδύσεις στον περιφερειακό χώρο. Παρενθετικά αναφέρεται ότι ακόμη η επαρχία Λαυρεωτικής στην Αττική συνεχίζει να βρίσκεται στη ζώνη Β των κινήτρων και ότι πρόσφατα καταργείται, με νέο, το Π.Δ. 791/81 που περιόριζε την απασχόληση στην Αθήνα. Οι βιομηχανίες θα είναι ελεύθερες πλέον να προσλαμβάνουν νέο προσωπικό, να επεκτείνουν τις εγκαταστάσεις τους μέσα σε καθορισμένες βιομηχανικές ζώνες στην πρωτεύουσα, καθώς επίσης θα δίνονται άδειες δημιουργίας μονάδων υψηλής τεχνολογίας. Από τα βασικά ερωτήματα που μπήκαν στο συνέδριο ήταν πώς στα πλαίσια της οικονομικής κρίσης – που τα κύρια χαρακτηριστικά της είναι ο πληθωρισμός και η ανεργία και ειδικότερα για την Ελλάδα όταν οι βιομηχανικοί κλάδοι, οι οποίοι στηρίζαν επί χρόνια την ανάπτυξη της οικονομίας μας, βρίσκονται σε αποσύνθεση και δεν παρουσιάζουν φαινόμενα ανάκαμψης με την εισαγωγή νέας τεχνολογίας – θα είναι δυνατή μια αποκεντρωτική διαδικασία του κεφαλαίου ούτως ώστε να συμβάλει στην ανάπτυξη της περιφέρειας; και είναι ικανή συνθήκη για την περιφερειακή ανάπτυξη μόνο η αξιοποίηση τοπικών πόρων;

Τονίστηκε στο συνέδριο ότι με τη σημερινή πρακτική διαφαίνεται πως η κυβέρνηση δεν μπορεί να αμελήσει τις επενδύσεις κεφαλαίου και τη συσσώρευση εξειδικευμένου προσωπικού στο «κέντρο» και ότι η ανάπτυξη της χώρας περνά μέσα και από τα μεγάλα αστικά κέντρα, τα οποία ασφαλώς αντιμετωπίζουν τα γνωστά προβλήματα ποιότητας ζωής. Όσο για την επαρχία το αν έχει πρόβλημα επιβίωσης, όπως τόνισε ο Υπουργός Εσωτερικών κ. Γεννηματάς στην εναρκτήρια ομιλία του, είναι προς διερεύνηση. Σήμερα, με στοιχεία του ΚΕΠΠΕ, υπάρχουν περιοχές στη χώρα μας που ορισμένοι δείκτες κατά κεφαλή βρίσκονται αρκετά κοντά σε αυτούς του «κέντρου» και πρέπει να εξετασθεί το πρόβλημα της υπα-

νάπτυξης στο ενδοπεριφερειακό επίπεδο. Αποκεντρώνοντας την Αθήνα να μην μεταφυτέψουμε τα προβλήματά της σε άλλες πόλεις που θα αρχίσουν να λειτουργούν κατ' εικόνα και ομοίωσή της στον ευρύτερο τους χώρο.

Σάββας Τσιλένης
22.11.1983

Το β' Διεθνές Συμπόσιο Ιστορίας

Πραγματοποιήθηκε στην Αθήνα από τις 18 έως τις 25 Σεπτεμβρίου το β' Διεθνές Συμπόσιο Ιστορίας, που οργάνωσε το Κ.Ν.Ε./Ε.Ι.Ε. με θέμα «Μεσογειακές Οικονομίες, ισορροπίες και διασυνδέσεις, 13-19ος αιώνας». Ήδη έχει περάσει αρκετός καιρός, για να σχολιαστεί ως επίκαιρο αυτό τούτο το συνέδριο. Άλλωστε επί της ουσίας των εισηγήσεων λόγος εκτενής θα μπορεί να γίνει ακριβέστερα, όταν δημοσιευτούν τα πρακτικά. Τώρα, ένα μήνα σχεδόν μετά, μένει να αφουγκραστούμε τον απόηχο του συνεδρίου, αφού καταλάγιασε πια ο θόρυβος που έγινε και ήταν περιεργός και πρωτοφανής «δια τα καθ' ημάς» – νοούνται δε ως τοιαύτα και τα του μικρού κύκλου των ιστορικών και τα του μικρού κύκλου της Ελλάδας. Ο κ. Σ. Ασδραχάς, ένας από τους εμπνευστές και συντελεστές του συνεδρίου, εξήγησε με κάποια ευκαιρία ότι ο σχετικός θόρυβος από τα μαζικά μέσα, τις εφημερίδες κ.λπ. ήταν ευκαίριος και επιδιωκόμενος, μια και ένας στόχος του συνεδρίου αυτού, όπως ο ίδιος πολλές φορές τόνισε, ήταν να ασκηθεί κάθε είδους πίεση στην κοινωνία μας.

Η πίεση, νομίζω, ασκήθηκε προς τα έξω σε ένα σημείο: στο να ξαναγίνει λόγος για την ιστορική γνώση ως παράγοντα παιδείας και να ξανανούξει η συζήτηση για την ιστορική έρευνα στον τόπο μας. Ίσως κάποια στιγμή οι θεωρητικές κουβέντες για τα θέματα αυτά καταντήσουν κοινοτυπίες, αν και είμαστε μακριά ακόμη από την ημέρα, όπου οι μόνοι συνειρμοί της λέξης ιστορία δε θα είναι το αντίστοιχο μάθημα στο σχολείο και οι εθνικές επέτειοι και όταν ο επαγγελματίας ιστορικός θα πάψει να θεωρείται ως ο ιδιόρρυθμος εκείνος τύπος, που, στην καλύτερη περίπτωση, αντιμετωπίζεται με συμπάθεια και κατανόηση για το αντιπραγωγικό ψάνιο του. Μόλο, λοιπόν, που δεν υπήρχε κίνδυνος να γίνει βαρετή η

συζήτηση ούτως ή άλλως, αυτή τη φορά ο λόγος ήταν πιο συγκεκριμένος και ζωντανός, καθώς το συνέδριο απέδειξε ότι ένας μεγάλος αριθμός ανθρώπων ασχολείται με την ιστορία σοβαρά – τόσο σοβαρά, ώστε οι έρευνές του να αποτελέσουν αντικείμενο συνεδρίου, θεσμού κατεξοχήν βαρύγδουπου – και ζητάει να ακουστεί μέσα στην Ελλάδα και έξω από αυτήν.

Ως προς το θέμα του, το συνέδριο φάνηκε πως ήταν ειδικό, για να έχει απήχηση πέρα από τον κύκλο των ιστορικών, που ήταν οι αμεσότερα ενδιαφερόμενοι. Ακόμα, ξέφυγε από τα παραδοσιακά ενδιαφέροντα των ελλήνων ιστορικών, παραδοσιακών ή μη στη μέθοδό τους. Και εδώ βρίσκεται το σημείο, όπου, κατά τη γνώμη μου, προς τα μέσα πια, ασκήθηκε η πίεση: Οι άνθρωποι «της δουλειάς», που παρακολούθησαν τις εργασίες του συνεδρίου, αναγκάστηκαν να έρθουν αντιμέτωποι με προβλήματα καθαρά οικονομικής ιστορίας, χωρίς να έρχεται σε «βοήθεια» η πολιτική ιστορία ή η ιστορία των ιδεών, που μ' αυτήν πολλοί ήσαν περισσότερο εξοικειωμένοι. Ενώ για τους τελευταίους η δυσκολία γινόταν συχνά μεγάλη – αυτού ενδεικτική είναι η σχετικά μικρή παρέμβαση του ακροατηρίου – στο τέλος είχαν δοθεί, σε όσους ίσως ήσαν δεκτικοί, ερεθίσματα και δυνατότητες για τριβή, τουλάχιστον με παρόμοιο προβληματισμό.

Θα τελειώσω αυτό το σχόλιο με μια γενική παρατήρηση, που το συμπόσιο με το χαρακτήρα του της έδωσε κατά κάποιον τρόπο ένα ακόμα έρεισμα: Δεν μπορούν πιθανόν να ανοίξουν μεμιάς όλα τα ερευνητικά μέτωπα, δοσμένων των αδρανειών, της δυσκαμψίας θεσμών και ανθρώπων, των κοινωνικών απαιτήσεων κ.ο.κ. Αυτονόητο είναι, εξάλλου, ότι χρειάζεται να μολοιαστεί η ιστορική σκέψη από τη θεωρία και τις μεθόδους και των οικονομικών επιστημών. Μου φαίνεται, όμως, ότι με κάποιο μονομερή προσανατολισμό της έρευνας προς την οικονομική ιστορία – προσανατολισμό υπαγορευμένο κυρίως από τις υπάρχουσες διαθέσιμότητες – δημιουργείται η τάση να ταυτιστεί η οικονομική ιστορία με τη ζητούμενη και συζητούμενη νέα αντίληψη και γραφή της Ιστορίας. Σε μια τέτοια περίπτωση, είναι επόμενο οι «σιωπές» της νεοελληνικής ιστοριογραφίας να καλύπτονται πάλι από μία πλευρά μόνο.

Στην ερώτηση και την ανησυχία αν και κατά πόσο το συμπόσιο υπήρξε επιτυχημένο ή αποτυχημένο, δεν νομίζω ότι χωράει απάντηση, αφού τέτοιες απόλυτες εκτιμήσεις βοηθούν το χρήστη τους μάλλον, παρά αποδίδουν ή περιγράφουν μια πραγματικότητα. Σίγουρο είναι, πάντως, ότι αποτέλεσε ένα γεγονός· ξερουμε όμως από την ιστορία, αυτή την «άλλη» ιστορία, που θέλουμε να μας εφοδιάσει με την ιστορική αίσθηση πως ένα γεγονός, όσο πολιτιστικό και όσο μεγάλο και αν είναι, δεν αρκεί από μόνο του για να καταλύσει παγιωμένες καταστάσεις

Τόνια Κιουσοπούλου
26 Οκτωβρίου 1983

Το καλό και φτηνό φάρμακο και πως δεν το αποκτήσαμε

Τα τελευταία χρόνια στην Ελλάδα έχει συζητηθεί ιδιαίτερα το θέμα «φάρμακο».

Στην κοινή γνώμη είναι διάχυτη η εντύπωση ή μάλλον η βεβαιότητα, ότι το περί το φάρμακο κύκλωμα είναι σάπιο, βρώμικο, υπερβολικά κερδοφόρο.

Το πως και γιατί διαμόρφωσε ο μέσος Έλληνας αυτή τη γνώμη είναι και δύσκολο να προσδιορισθεί, αλλά και έξω από τις προθέσεις, αυτού του κειμένου.

Θα επιχειρήσω με κάποιες παρατηρήσεις να συμβάλλω στην προσπάθεια να αποσαφηνισθούν όσα συνόδευσαν πρόσφατα την έννοια «ανακοστολόγηση των φαρμάκων».

Πολλά γράφτηκαν και πολύ περισσότερα ακούστηκαν γύρω από το θέμα φάρμακο.

Αυτά που τελικά έγιναν από πλευράς πολιτείας είναι

- α) Ένα νέο νομικό πλαίσιο
- β) Ένας νέος οργανισμός ο Ε.Ο.Φ. (Εθνικός Οργανισμός Φαρμάκων)
- γ) Η ανακοστολόγηση των φαρμάκων

Το άρθρο θα ασχοληθεί μόνο με την τελευταία και απευθύνεται μάλλον στον αναγνώστη που δεν έχει κάποια ειδική σχέση με το κύκλωμα του φαρμάκου, στον αναγνώστη που βλέπει το θέμα σαν απλός καταναλωτής.

Ανακοστολόγηση σημαίνει επαναπροσδιορισμός της τιμής του προϊόντος μέσω του ελέγχου του συστήματος της κοστολόγησής του, ή μέσω εφαρμογής νέου συστήματος.

Η απόφαση για την ανακοστολόγηση

των φαρμάκων από την πλευρά της κυβέρνησης, στηρίχτηκε κυρίως στην εκτίμηση ότι, λόγω της κακής οργάνωσης των κρατικών υπηρεσιών, δεν είχε τα στοιχεία εκείνα που θα αποδείκνυαν στους ίδιους τους ενδιαφερόμενους ότι οι προηγούμενες τιμές καλώς έχουν δοθεί.

Από την πλευρά τους οι φαρμακοβιομήχανοι επίσημα ποτέ δεν αρνήθηκαν την ανακοστολόγηση, αντίθετα πήραν θέση υπέρ της εξαγγελόμενης εξυγίανσης του κυκλώματος και δήλωναν πως με την ανακοστολόγηση θα αποδειχθεί το πόσο χαμηλές ήταν οι τιμές. Πίεξαν όμως για μια ενιαία αύξηση στις τιμές των φαρμάκων της τάξεως του 20%, αύξηση γενικά για όλα

τα φάρμακα πριν από την ανακοστολόγηση, γιατί δεν είχε δοθεί αναπροσαρμογή τιμών τα τελευταία τρία χρόνια.

Η κυβέρνηση δεν αποδέχτηκε αυτό το αίτημα και προχώρησε κατευθείαν στην ανακοστολόγηση, με ενιαίο σύστημα, όλων των σκευασμάτων.

Πρέπει να σημειωθεί, όσο κι αν φαίνεται απίστευτο για ένα σύγχρονο αστικό κράτος, ότι μέχρι σήμερα οι ελληνικές αρμόδιες υπηρεσίες, δεν είχαν ένα σύστημα καταγραφής τέτοιου που θα τους επέτρεπε να γνωρίζουν ανά πάσα στιγμή στοιχεία συγκεντρωτικά, όπως π.χ. πόσα σκευάσματα κυκλοφορούν (νόμιμα) στην πατρίδα μας, ή πόσα προσόμοια ή απολύτως

όμοια φάρμακα κυκλοφορούν ομαδοποιώντας κατηγορίες φαρμάκων, ή πόσες και ποιές α' ύλες χρησιμοποιούνται από την φ.βιομηχανία· πληροφορίες βασικές που προϋποθέτουν όμως μια στοιχειώδη υποδομή και συντονισμό των υπηρεσιών.

Ας ξαναγυρίσουμε όμως στην ανακοστολόγηση.

Ζητήθηκαν, μέσω των Υπουργείων Εμπορίου και Υγείας, πληροφορίες που αφορούσαν σε όλα τα προϊόντα όλων των εταιρειών για να γίνει η σωστή καταγραφή, και παράλληλα, έγινε κάποια επεξεργασία στοιχείων παραγωγικού κόστους, ανάλυση με τη μορφή του προϊόντος.

Καθιερώθηκαν λοιπόν τα στοιχεία αυτά σαν standards έτσι που αν, για παράδειγμα, μια εταιρεία παράγει ένα προϊόν με τρεις α' ύλες σε μορφή δισκίων και σε δεδομένη συσκευασία και μια άλλη εταιρεία παράγει επίσης ένα προϊόν με τις ίδιες α' ύλες και στην ίδια συσκευασία, υποχρεωτικά οι τιμές των δύο προϊόντων να συμπίπτουν.

Αυτή η διαδικασία καθορισμού της τιμής καλύπτει ένα μέρος του θέματος και βάσει τάξης σε παλαιότερες αδικαιολόγητες διαφορές τιμών ομοίων φαρμάκων.

Το σημαντικότερο όμως ρόλο στον καθορισμό της τιμής μιας μεγάλης κατηγορίας σκευασμάτων, τον παίζει η τιμή της α' ύλης. Και αυτό για τα φάρμακα εκείνα που έχουν υψηλή τιμή, επειδή ακριβώς η δραστητική ουσία τους είναι πάρα πολύ ακριβή.

Ας προχωρήσουμε τη σκέψη μας με ένα παράδειγμα. Όταν αγοράζουμε ένα κουτί με 20 δισκία ενός αναλγητικού προϊόντος από το φαρμακείο (ή το περίπτερο) και πληρώνουμε, ας πούμε, 40 δρχ., κανείς δεν σκέφτεται να συγκρίνει το ποσό αν αυτό με εκείνο που δίνει για να αγοράσει 20 καρτέλες σε μορφή δισκίων. Κι όμως η σύγκριση είναι θεμιτή, γιατί και τα δύο είναι βιομηχανικά προϊόντα, έχουν παραπλήσια παραγωγική διαδικασία, έχουν ενσωματωμένο στην τιμή τους και το εργατικό και το κόστος ελέγχου, το κόστος των α' υλών, της παραγωγής, των υλικών συσκευασίας, της διαφήμισης ή της προώθησης, και τέλος, το κέρδος (που καθορίζεται από τον νόμο).

Βέβαια στο παράδειγμα που ανέφερα ακόμη κι αν γίνει η σύγκριση από τον καταναλωτή, αυτή δεν θα είναι εις βάρος του φαρμάκου – μάλλον το αντίθετο!

Τι έκπληξη όμως μας περιμένει αν συ-

γκρίνουμε το δισκίο του αντιπυρετικού που λέγαμε με ένα δισκίο αντιβιοτικού. Τότε οι δύο δρχ. που αντιστοιχούσαν στην μία ταμπλέτα γίνονται 20 - 40 ή και 50 δρχ.!

Τι συμβαίνει λοιπόν; Τι είναι αυτό που κάνει μια μερίδα των φαρμάκων ακριβά, και πως θα μπορούσε η ανακοστολόγηση να τα κάνει φτηνότερα.

Πάλι κάνοντας θεμιτες αφαιρέσεις (ειδικά για το θέμα μας) θα μπορούσαμε να χωρίσουμε χοντρικά σε δύο κατηγορίες τις α' ύλες που χρησιμοποιούν οι κατασκευαστές για τα φάρμακα. Σε εκείνες που είναι γνωστές και κυκλοφορούν πολλά χρόνια, είναι σχετικά απλές στην κατασκευή τους και παράγονται σε μεγάλες ποσότητες από πολλές παραγωγικές εταιρείες διεθνώς και στις άλλες, που είναι λίγο-πολύ νεότερες στη φαρμακευτική ιστορία, είχαν μεγάλο κόστος έρευνες και κυρίως παράγονται από λίγες εταιρείες, συνήθως εκείνες που κατόπιν κυκλοφορούν και το αντίστοιχο φάρμακο.

Βέβαια και οι τιμές των α' υλών της πρώτης κατηγορίας μέσω της εξειδίκευσης και του μοιράσματος της διεθνούς αγοράς από τις εταιρείες, έχουν τιμές παραπλήσιες, αλλά τουλάχιστον ο συναγωνισμός υπάρχει και μπορεί ο παραγωγός να αλλάξει προμηθευτή αν θεωρήσει ότι η τιμή ή η ποιότητα είναι καλύτερη.

Για τη δεύτερη κατηγορία όμως ισχύει λίγο-πολύ το εξής:

Όσες ξένες εταιρείες κυκλοφορούν εδώ τα πρωτότυπα σκευάσματά τους τα παράγουν χρησιμοποιώντας τις δικές τους α' ύλες επειδή ακριβώς από την πώληση αυτής της α' ύλης πραγματοποιεί το κέρδος η μητρική εταιρεία.

Οι ελληνικές εταιρείες, φυσικά, μπορούν να αγοράσουν από άλλους φτηνότερους προμηθευτές, αν βρουν, και να κυκλοφορήσουν όμοια προϊόντα με χαμηλότερο κόστος. Η τελική τιμή, εφ' όσον θα πρόκειται για όμοια φάρμακα είναι ενιαία. Απλώς δίνεται με αυτό τον τρόπο στον Έλληνα φ/βιομήχανο η δυνατότητα μεγαλύτερου περιθωρίου κέρδους, τυπικά τουλάχιστον.

Αν λοιπόν τα όσα ανέφερα ισχύουν, η ελληνική πολιτεία για να μειώσει τις τιμές των φαρμάκων θα έπρεπε να μειώσει τις τιμές των α' υλών, πράγμα που φυσικά δεν είναι εφικτό. Αυτό που είναι εφικτό, είναι το να ελέγξει τις τιμές που δηλώνονται από τις εταιρείες αν είναι

πραγματικές, για να μειώσει τη διαρροή συναλλάγματος και ακόμη να ελέγξει αν στην Ελλάδα οι μητρικές πουλούν ακριβότερα από άλλες χώρες και να διαπραγματευθεί τη μείωση της τιμής και την εξισορρόπηση της στα διεθνή επίπεδα.

Φθάνουμε λοιπόν στην ουσία του πράγματος που όπως πάντα σε μια σύγκρουση συμφερόντων είναι ο συσχετισμός των δυνάμεων.

Αυτός ο συσχετισμός ήταν και είναι εις βάρος της πολιτείας και τούτο γιατί δεν υπάρχουν οι αντικειμενικές προϋποθέσεις για μια ουσιαστική παρέμβαση της, ακόμη κι αν υπάρχει η πολιτική βούληση. Τέτοιες προϋποθέσεις θα ήταν η ύπαρξη ενός στέρεου μηχανισμού ελέγχου του κυκλώματος βάσει των ελληνικών και των διεθνών G.M.P. και η δυνατότητα παραγωγής φαρμάκων από τον εθνικό φορέα, για την κάλυψη στοιχειωδών αναγκών.

Πρέπει να ομολογηθεί ότι και ο πιο καλοπροαίρετος πολίτης, απέναντι στα κυβερνητικά μέτρα, αισθάνεται σήμερα φοβερά απογοητευμένος, μετά τα όσα είχε ακούσει και εν πολλοίς πιστεύει περί του «σύντομα καλό και φτηνό φάρμακο» κ.λπ.

Ίσως οι μόνοι άνθρωποι στην Ελλάδα που δεν αισθάνονται έκπληξη από τις εξελίξεις γενικά στο φάρμακο και ειδικά στην ανακοστολόγηση είμαστε εμείς που εργαζόμαστε στο χώρο αυτό και γνωρίζαμε εκ των προτέρων, τις δυνατότητες παρέμβασης, αλλά και ταυτόχρονα, το απατηλό των υποσχέσεων και την αποπροσανατολιστική φρασεολογία.

Είναι πράγματι προσβλητικός –για τη νοημοσύνη μας εννοώ– ο τρόπος με τον οποίο πέρασε η ανακοστολόγηση πριν γίνει, δημιουργήθηκε η εντύπωση πως τα φάρμακα θα φτηνίσουν και όταν έγινε, κανένας αρμόδιος δεν αισθάνθηκε την υποχρέωση να εξηγήσει πως αυξήθηκαν οι τιμές των περισσότερων από αυτά. Κι όμως θα μπορούσε ακόμη και τώρα να υπάρξει αναστροφή των κακών εντυπώσεων, αρκεί οι αρμόδιοι να αποφασίσουν να αντιμετωπίσουν τον πολίτη σαν υπεύθυνο άτομο, να τον ενημερώσουν και να του δώσουν τα στοιχεία να κρίνει.

Αυτή η άλλη λογική θα μπορούσε όχι μόνο να δημιουργήσει κλίμα εμπιστοσύνης μεταξύ κυβερνητικής πολιτικής για το φάρμακο και καταναλωτών αλλά και να δώσει τη διάσταση –που είναι σημα-

ντικότατη— του τι έχει επιτευχθεί μέχρι σήμερα και πως μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε τα στοιχεία που συγκεντρώθηκαν με την ανακοστολόγηση.

Όλα τα υπόλοιπα, κατά τη γνώμη μου, τα συνθήματα τύπου «καλό και φθηνό φάρμακο» είναι μάλλον απατηλά και ο-πωσδήποτε εφ' όσον δεν προσδιορίζονται οι όροι «καλός» —σύμφωνα με ποια standards ποιότητας— και «φτηνός» —σύμφω-να με ποιούς συντελεστές κόστους— μόνο εκμαυλιστικά λειτουργούν.

Αυτό που χρειάζεται και που είναι επι-κτό, είναι μια έκθεση από πλευράς Υπουργείων για το τι απέδωσε η ανακο-στολόγηση, δημοσίευση πληροφοριών για τον καταναλωτή που να τον προστατεύ-ουν αντί να τον εξαγριώνουν και γενικά ε-νημέρωση γύρω από το θέμα φάρμακο - τι-μές.

Αν λοιπόν κάτι κερδίσαμε με την ανα-κοστολόγηση σε επίπεδο υπηρεσιών, αυτό είναι μια σύγχρονη καταγραφή των πραγ-ματικών στοιχείων του προβλήματος.

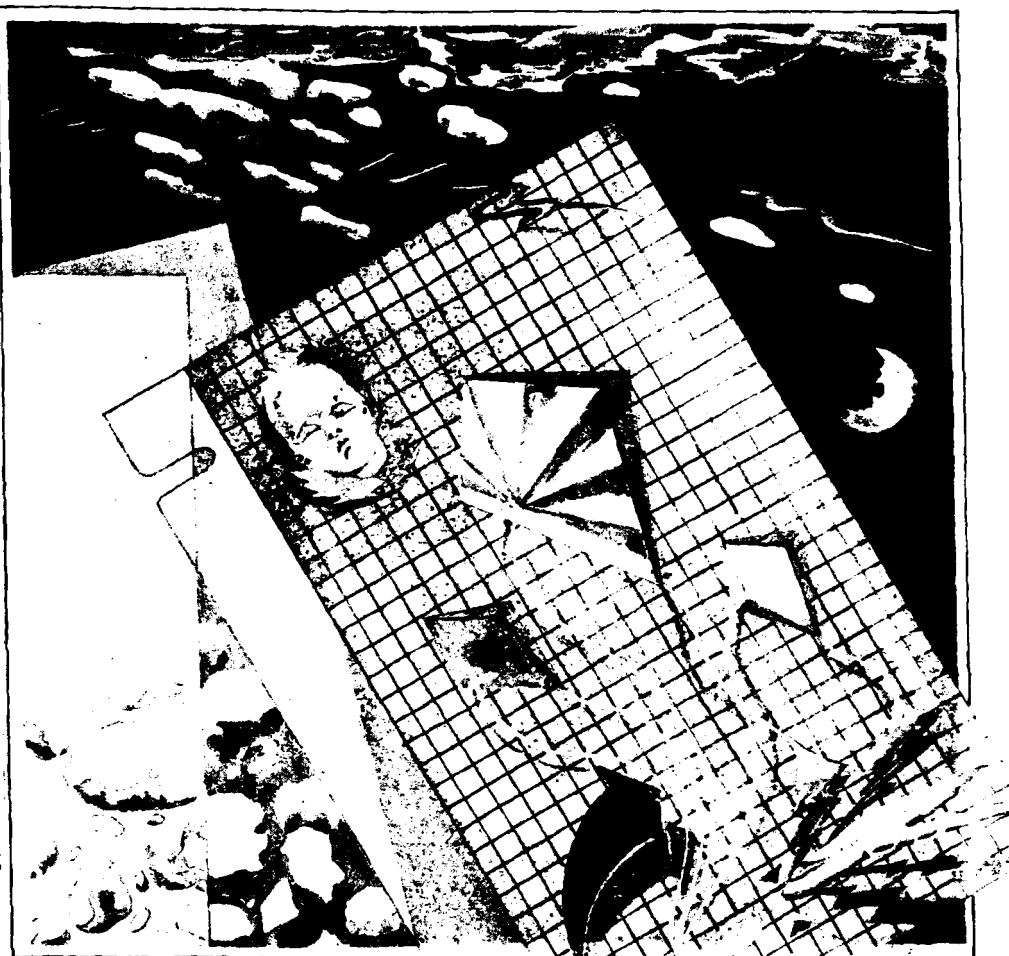
Η φ/βιομηχανία κέρδισε ένα σαφώς α-ντικειμενικότερο άρα δικαιότερο σύστη-μα κοστολόγησης που περιορίζει τις αυ-θαιρεσίες από κάθε πλευρά.

Τέλος ο καταναλωτής ελπίζω ότι κέρδι-σε σε ωριμότητα έτσι ώστε να μην παρα-σύρεται μελλοντικά από συνθήματα χωρίς περιεχόμενο.

Στέλλα Μηναδάκη

Αθλητισμός ή aerobic centres;

Η αερόβια άσκηση είναι εκείνη που α-παιτεί μεγάλες ποσότητες οξυγόνου, για μεγάλες περιόδους και τελικά βοηθάει το σώμα να βελτιώσει εκείνα τα μέρη του, καρδιά, αγγεία, πνεύμονες, που μεταφέ-ρουν το οξυγόνο. Υπόσχεται —σ' όσους την ακολουθούν— μεγαλύτερα επίπεδα ε-νέργειας για μεγαλύτερες περιόδους της ημέρας, καλύτερη χώνευση, ένα ρεαλι-στικό τρόπο για να διατηρεί κάποιος επι-θυμητό βάρος. Σκελετό ανθεκτικό και ε-λαστικό — Βελτιωμένες πνευματικές ικα-νότητες και μεγαλύτερη παραγωγικότη-τα. Καλύτερο και χορταστικότερο ύπνο. Χαλάρωση στο τέλος μιας πιεστικής μέ-ρας χωρίς αλκοόλ ή φάρμακα. Προστα-σία από καρδιακές παθήσεις. Μάξιμουμ αποτελέσματα για μίνιμουμ χρονικής προσπάθειας (περίπου 1 1/2 ώρα την βδομάδα).

Δεν είναι σκοπός μας να εξηγήσουμε τις τεχνικές — βιολογικές διαφορές της μεθόδου από άλλες: την ισομετρική, την ισοτονική, την ισοκινητική ή την αναε-ρόβια άσκηση. Εκείνο που μας απασχο-λεί είναι, κύρια, η διαφημιστική εκστρα-τεία που έχει σαν στόχο την ενσωμάτωση μιάς βασικής ανθρώπινης ανάγκης, της άθλησης, στο εμπορευματικό κύκλωμα της κοινωνίας μας.

Οι ιστορικές και κοινωνιολογικές γνώσεις, πάνω στα θέματα αθλητισμού και αναψυχής, είναι πολύ λίγο αναπτυγ-μένες. Αν εξαιρέσουμε εκείνους που χρη-σιμοποιούν αδιάστατα τον αθλητισμό, η συνηθισμένη αντιμετώπιση είναι ουσια-

στικά συναισθηματική και υπάρχουν τρία στρατόπεδα: Αυτοί που καταδικά-ζουν ή περιφρονούν κάθε έκφραση αθλη-τικής δραστηριότητας. Αυτοί που αξιο-λογούν τον αθλητισμό μόνο από τα ευερ-γετικά του αποτελέσματα, τον βλέπουν σαν φάρμακο για προληπτική υγιεινή ή σαν μέσο για να μην αλητεύουν οι νέοι. Υπάρχουν, τέλος, μερικοί που υποστη-ρίζουν ότι ο αθλητισμός δικαιώνεται από την ίδια του τη φύση. Τούτοι εδώ είμα-στε λίγοι και οφείλω να ομολογήσω ότι κι εγώ ο ίδιος δυσκολεύομαι να υποστη-ρίξω την άποψή μου κατανοητά. Αν και πιστεύω βαθιά, ότι το να τρέχει κανείς και να χοροπηδάει είναι μεγάλες φυσικές

χαρές και είναι κρίμα κι' άδικο που τις χάνουμε όσο γερνάμε. Όπως χάνουμε την ικανότητα να γελάμε σαν τα μικρά παιδιά.

Είναι σίγουρο ότι σ' όλους μας επιδρά η καθημερινή φθορά: οι φυσικές και πνευματικές μας δυνατότητες μειώνονται με τελική κατάληξη το θάνατο. Κάθε άνθρωπος όμως φθείρεται με διαφορετικό ρυθμό. Το μεγάλο μήνυμα της αερόβιας άσκησης είναι ότι μπορεί να επιβραδυνθεί ή και να αντιστραφεί προσωρινά η διαδικασία γήρανσης. Είναι γοητευτικό να ξέρεις ότι μπορείς να είσαι υγιέστερος γερνώντας και όχι αναγκαστικά το αντίστροφο.

Όταν οι μαρξιστές εθνολόγοι περιγράφουν τις στοιχειωδέστερες ανάγκες του πρωτόγονου ανθρώπου: ότι χρειάζεται να εξασφαλίσει την τροφή του, να στήσει τη δίψα του, να αναπαυθεί, να

προστατευθεί από τις καιρικές μεταβολές, να εξασφαλίσει την αναπαραγωγή του είδους του, προσθέτουν και την ανάγκη να γυμνάσει τους μυς του σώματος του. Τονίζουν μάλιστα ότι οι ανάγκες αυτές ικανοποιούνται κοινωνικά, όχι δηλαδή με μια μονομαχία ανάμεσα στο άτομο και τη φύση. Αλλά με μια δράση που είναι το αποτέλεσμα των αμοιβαίων σχέσεων ανάμεσα στα μέλη μιας ανθρώπινης ομάδας.

Στη σημερινή όμως ελληνική κοινωνία ο αθλητισμός είναι σχεδόν αποκλειστικά προνόμιο των λίγων, εμπόρευμα και μέσο κοινωνικού αποπροσανατολισμού. Έτσι δεν είναι καθόλου εκπληκτικό που τα κέντρα «aerobics» και οι «βιοδιακοπές» φυτρώνουν σαν τα μανιτάρια, απευθύνονται στον «άνθρωπο της πόλης που ζει καθημερινά το άγχος και τους ρυθμούς του σημερινού τρόπου ζωής»

και τελικά έρχονται να καλύψουν το κενό που η πολιτεία αφήνει αγνοώντας υποκριτικά το δικαίωμα κάθε πολίτη στην άθληση. Φυσικά το κράτος, που είναι υποχρεωμένο να παρέχει τα μέσα για να ικανοποιηθεί αυτό το δικαίωμα, έχει όλες τις δικαιολογίες να μην το κάνει γιατί η πίεση, το μαζικό κίνημα*, είναι πρακτικά ανύπαρκτη.

Η ατομική λύση είναι πάντα πιο εύκολη: Διαλέξτε το ταξιδιωτικό γραφείο για τις «βιοδιακοπές» σας ή το «aerobic centre» που πατρωνάρει η ντόπια ξανθή, αριστερίζουσα σταρ της προτίμησής σας, αντίστοιχη της αμερικάνας ξανθιάς αριστερίζουσας σταρ...

* οι πρωτοβουλίες για εναλλακτικούς αυτόνομους φορείς μαζικού αθλητισμού

Δημήτρης Κατσαρέλης